

Лекція 10. Етичні засади державної служби в Україні

План

1. Нормативно-правове регулювання етики державної служби в Україні.
2. Моральні принципи державної служби в Україні.
3. Відповідальність за порушення правил етичної поведінки.

1. Нормативно-правове регулювання етики державної служби в Україні
В Україні регулювання етичної поведінки державних службовців ґрунтується на нормах:

- 1) Конституції України;
- 2) міжнародних нормативних документів (Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, прийнятий резолюцією 51/59 Генеральної асамблеї ООН від 12.12. 1996, Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (прийнята Комітетом міністрів на 106 сесії 11.05.2000 р.; Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р., Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) від 15.05.2003 р.; Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. та ін.);

- 3) законодавства про державну службу («Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про запобігання корупції», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Кодекс законів про працю України та ін.)

- 4) антикорупційного законодавства («Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» та ін.).

- 4) підзаконних актів (Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджені наказом Нацдержслужби України від 05.08.2016 № 158 та ін.).

2. Нормативно закріплені такі принципи державної служби:

- 1) служіння державі і суспільству;
- 2) гідна поведінка;
- 3) добросовісність;
- 4) лояльність;
- 5) політична нейтральність;
- 6) прозорість і підзвітність;
- 7) сумлінність.

Служіння державі і суспільству:

- чесне служіння і вірність Україні;
- забезпечення державних інститутів під час виконання завдань і функцій держави;
- сприяння реалізації прав і законних інтересів людини і громадянина;

- формування позитивного іміджу України.

Гідна поведінка:

- повагу до гідності інших осіб;
- ввічливість, дотримання вимог культури спілкування;
- доброзичливість і запобігання виникнення конфліктів у стосунках з громадянами;
- недопущення, у тому числі, поза державною службою дій і вчинків, які можуть перешкодити інтересам державної служби та негативно вплинути на репутацію державного службовця;

Доброчесність:

- спрямованість дій на захист публічних інтересів, забезпечення пріоритету загального блага громадян над особистими, приватними, корпоративними інтересами;
- неприпустимість використання державного майна в особистих цілях;
- недопущення конфлікту публічних та особистих інтересів;
- нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням державним службовцем своїх обов'язків, у тому числі, після припинення державної служби, крім випадків установлених законодавством;
- недопущення надання переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських організацій.

Лояльність:

- добросовісність щодо виконання рішень ВРУ, Президента, КМУ та державного органу, в якому працює державний службовець незалежно від своїх переконань і політичних поглядів;
- утримання від публічної критики діяльності державних органів та їх посадових осіб;
- коректне ставлення до керівників і співробітників державного органу під час виконання державним службовцем своїх обов'язків.

Політична нейтральність:

- недопущення впливу політичних інтересів на дії та рішення;
- відмова від публічної демонстрації політичних поглядів і симпатій;
- дотримання обмежень щодо політичної діяльності;
- уникнення символіки політичних партій під час виконання;
- забезпечення прозорості у відносинах з особами, що виконують політичні функції.

Прозорість і підзвітність:

- відкритість/доступність інформації про діяльність крім випадків встановлених законодавством.

Сумлінність:

- добросовісне, чесне та професійне виконання своїх обов'язків;
- постійне підвищення рівня компетентності, удосконалення організації діяльності;
- недопущення ухилення від прийняття рішень та відповідальності за свої рішення/дії.

3. Ст. ст. 64, 65 Закону України «Про державну службу» передбачає дисциплінарну відповідальність, у тому числі, за порушення правил етичної поведінки, зокрема, у формі попередження про неповну службову відповідність.

Ст. 23 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» встановлює, що особи, винні у порушенні законодавства про службу в органах місцевого самоврядування, притягуються до цивільної, адміністративної або кримінальної відповідальності згідно із законом.

Підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку.

Дисциплінарними проступками є:

- 1) порушення Присяги державного службовця;
- 2) порушення правил етичної поведінки державних службовців;
- 3) вияв неповаги до держави, державних символів України, Українського народу;
- 4) дії, що шкодять авторитету державної служби;
- 5) невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, актів органів державної влади, наказів (розпоряджень) та доручень керівників, прийнятих у межах їхніх повноважень;
- 6) недотримання правил внутрішнього службового розпорядку;
- 7) перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу кримінального або адміністративного правопорушення;
- 8) невиконання вимог щодо політичної неупередженості державного службовця;
- 9) використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або в неправомірних особистих інтересах інших осіб;
- 9-1) порушення вимог Закону України "Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)" у частині подання, дотримання строків подання декларації про контакти державним службовцем, який займає посаду державної служби категорії "А" або "Б";
- 10) подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу, а

також неподання необхідної інформації про такі обставини, що виникли під час проходження служби;

11) неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення;

12) прогул державного службовця (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин;

13) поява державного службовця на службі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;

14) прийняття державним службовцем необґрунтованого рішення, що спричинило порушення цілісності державного або комунального майна, незаконне їх використання або інше заподіяння шкоди державному чи комунальному майну, якщо такі дії не містять складу кримінального або адміністративного правопорушення;

15) прийняття державним службовцем рішення, що суперечить закону або висновкам щодо застосування відповідної норми права, викладеним у постановах Верховного Суду, щодо якого судом винесено окрему ухвалу.

Державний службовець не може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо минуло шість місяців з дня, коли керівник державної служби дізнався або мав дізнатися про вчинення дисциплінарного проступку, не враховуючи час тимчасової непрацездатності державного службовця чи перебування його у відпустці, або якщо минув один рік після його вчинення або постановлення відповідної окремої ухвали суду.

Ст. 41 Кодексу Законів про працю встановлює додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з окремими категоріями працівників за певних умов:

1) одноразового грубого порушення трудових обов'язків керівником підприємства, установи, організації всіх форм власності (філіалу, представництва, відділення та іншого відокремленого підрозділу), його заступниками, головним бухгалтером підприємства, установи, організації, його заступниками, а також службовими особами податкових та митних органів, яким присвоєно спеціальні звання, і службовими особами центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах державного фінансового контролю та контролю за цінами;

1-1) винних дій керівника підприємства, установи, організації, внаслідок чого заробітна плата виплачувалася несвоєчасно або в розмірах, нижчих від встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати;

1-2) вчинення керівником підприємства, установи, організації мобінгу (цькування) незалежно від форм прояву та/або невжиття заходів щодо його припинення, встановленого судовим рішенням, що набрало законної сили;

2) винних дій працівника, який безпосередньо обслуговує грошові, товарні або культурні цінності, якщо ці дії дають підстави для втрати довір'я до нього з боку роботодавця;

3) вчинення працівником, який виконує виховні функції, аморального проступку, не сумісного з продовженням даної роботи;

4) перебування всупереч вимогам Закону України "Про запобігання корупції" у прямому підпорядкуванні у близької особи;

4-1) наявності у працівника реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, передбачений Законом України "Про запобігання корупції";

5) припинення повноважень посадових осіб;

б) неможливості забезпечення працівника роботою, визначеною трудовим договором, у зв'язку із знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій.